

Jinsi ya Kubuni na Kutekeleza Programu Salama

Kwa ASASI ZA KIRIA /AZAKi (CIVIL SOCIETY ORGANIZATIONS /CSOs) katika mazingira ya kibinadamu au maendeleo

Programu salama ni nini?

- Mazingatio ya programu salama yanapaswa kuongoza kila programu au mradi wa AZAKi. Ni sehemu moja ya safari ya shirika ya kulinda usalama.
- Programu salama inasisitiza uwajibikaji wa AZAKi kwa wanajamii wote na wadau wengine.
- Programu salama inakusudia kuhakikisha kuwa kwa kadri wanajamii wanavyolindwa salama kutokana na masuala yoyote ya kulinda usalama ya kukusudia au ya kutosudia au hatari zinazotokea kutokana na jinsi gani programu za AZAKi zinaundwa na kutekelezwa. Hii inaweza pia kujumuisha madhara na dhuluma ambazo hufanyika kati ya wanajamii, au ndani ya familia, kama matokeo ya programu hii.
- Programu salama hajumuishi hatari za jumla za ulinzi zinazojitokeza ndani ya jamii ambazo hazihusiani na kazi ya AZAKi.
- Katika mazoezi, programu salama ni pamoja na kutambua, kutathmini, kupunguza na kudhibiti hatari za kudhuru na dhuluma ambazo zinaweza kusababishwa na muundo na utekelezaji wa programu ya AZAKi.

Nani tunayemuweka salama kuitia programu salama?

Yeyote ambaye anaweza kuhusika na programu yako, pamoja na:

- washiriki wa programu,
- watumiaji wa huduma, na
- wanajamii wengine.

Mifano ya nini hatari au masuala ya programu ya kulinda usalama zinaweza kuonekana kama:

- Mfanyakazi wa AZAKi wa kiume anamgusa msichana vibaya wakati anacheza naye kama sehemu ya shughuli za kisaikolojia na kijamii.
- Mtu wa kujitolea wa jamii wa kike anayewakilisha AZAKi hupata nambari ya simu ya kijana mwanaume kutoka kwa kikundi cha programu ya WhatsApp na kumtumia ujumbe wa kingono usiofaa.
- Mvulana anayetembea kwenda na kurudi kutoka eneo la programu ya AZAKi anadhulumiwa au kunyanyaswa na wanajamii katika safari hiyo.
- Viongozi wa jamii wakimuomba mwanamke kufanya nao ngono kama mbadala wa kupendekeza familia kwa fedha za AZAKi kwa mpango wa kazi.

Kwa zaidi, soma: [Kulinda usalama ni nini?](#)

Unahitaji nini kiwepo kusaidia muundo salama na utekelezaji wa programu?

- Teua mratibu wa kulinda usalama (Safeguarding Focal Point /SFP). Toa mafunzo ya Waratibu wa Kulinda Usalama (SFP) ili waweze kuwasaidia wenzao kuelewa, kufuatilia na kusimamia hatari za kulinda na kushughulikia ripoti.
- Hakikisha wafanyakazi wote wamepata mafunzo ya msingi ya kulinda usalama. Yape kipaumbele mafunzo kwa wafanyakazi watakaotembelea maeneo ya programu, pamoja na madereva na wafanyakazi wasaidizi.

Kwa kiwango cha chini, wafanyakazi wanapaswa kuelewa:

- ✓ sera zao za shirika zinazohusika na kanuni za maadili,
 - ✓ ni hatari gani za kulinda usalama na masuala yapo, na mifano kutoka kwa mazingira yao ya utendaji,
 - ✓ jinsi ya kutambua hatari na masuala ya kulinda usalama,
 - ✓ jinsi ya kushughulikia ipasavyo ripoti ya dhuluma,
 - ✓ njia gani za kuripoti ziko katika mazingira yao ya kazi na jinsi ya kuzitumia, na
 - ✓ mwitikio unaozingatia manusura ni nini na una umuhimu gani.
- Kamilisha uchoraji ramani wa huduma bora za usaidizi za ndani na mapungufu (kwa mfano usaidizi wa kifedha, kisheria, kisaikolojia na kijamii, matibabu, na ulinzi wa watoto). Hakikisha wafanyakazi wote wanawea kuyafikia maelezo.
 - Tengeneza mpango ili kesi za dharura ziweze kupelekwa kwa huduma za msaada. Tambua njia mbadala ambapo huduma hazipo. Tambua rasilimali za kumsaidia mwathiriwa au aliyenusurika kupata huduma (kwa mfano, za safari).
 - Shiriki habari na taratibu zako zinazohusiana na hatari na masuala ya kulinda usalama na AZAKI zinazofanya kazi katika eneo moja na wewe. Tarajia na uwaombe wengine kushiriki habari hizi na wewe. Katika maeneo mengine kunaweza kuwa na mtandao uliopangwa - wakati mwingine huitwa "Mtandao wa Ulinzi dhidi ya Unyonyaji wa Kijinsia na Dhuluma (Protection against Sexual Exploitation and Abuse /PSEA)" - kuratibu ushiriki.

- Hakikisha kuwa uchunguzi wowote utafanywa na wachunguzi waliofunzwa tu na kwamba manusura au waathiriwa wanapewa usaidizi na wafanyakazi wenye ujuzi.
- Hakikisha kwamba msaada wa mwathirika au manusura unafuatiliwa wakati wa na baada ya uchunguzi.
- Hakikisha kuwa taratibu za kinidhamu ziko wazi kwa wale ambao wamesababisha madhara na dhuluma kwa washiriki wa programu, watumiaji wa huduma au wanajamii wengine.

Kwa nini ushiriki wa jamii ni muhimu sana kwa programu salama?

Ushiriki wa jamii ni ushiriki hai wa vikundi tofauti ndani jamii. Ushiriki wa jamii katika kila hatua ya mzunguko wa programu ni muhimu kwa programu salama kwa sababu nyingi, pamoja na:

- Jamii, na vikundi tofauti ndani ya jamii, vimewekwa vyema kutambua kinachowafanya wajisikie salama na salama kidogo. Hii ni habari muhimu kuelewa ikiwa programu za AZAKI zinaweza kusababisha madhara na dhuluma ndani ya jamii au kuongeza hatari ya Unyonyaji, Dhuluma na Unyanyasaji wa Kijinsia (SEAH) au aina zingine za dhuluma. Kwa mfano, katika muktadha ambapo viwango vya Ukatili wa Kijinsia (Gender-based Violence /GBV) iko juu, wafanyakazi wa AZAKI wanaweza kwa urahisi zaidi kufanya unyonyaji wa kijinsia au kudhulumu jamii bila hiyo kutambuliwa au kuripotiwa kama kero.
- Jamii, na vikundi tofauti ndani ya jamii, vinaweza kutambua vyote hatari zinazoweza

kutokea kutoka kwa programu na kuchangia maoni ya kupunguza hatari hizo. Kwa mfano,

ikiwa AZAKi inapanga kujenga vituo vya maji katika jamii ambazo ziko katika maeneo yaliyotengwa na kwa hivyo ni hatari hasa kwa wasichana na wanawake kufikia - jamii zinaweza kupendekeza maeneo mbadala ambayo ni salama zaidi.

- Jamii, na vikundi tofauti ndani ya jamii, vina nafasi nzuri ya kuelezea ni nini, vipi, lini, wapi na kwa nani wangehisi kujiamini kuripoti kudhulumiwa na shirika.
- Kwa kushiriki habari kuhusu matarajio (pamoja na kuripoti na mwitikio), kusikiliza na kujibu maoni ya jamii, AZAKi zinaweza kuanza kujenga uaminifu. Ili kuwasilisha ripoti, jamii zinahitaji kuamini kuwa AZAKi imejitolea kuwaweka salama, na kwamba mifumo ya kuripoti ni salama na ya siri na kwamba ripoti zitashughulikiwa kwa njia inayofaa.

Jinsi ya kuunganisha programu salama katika mzunguko wote wa programu

1. Kuanzisha Programu

- Kusanya habari juu ya mambo na rasilimali za eneo hilo ambazo zinaweza kuwa na athari kwa kulinda usalama kama vile, sheria husika; utamaduni wa wenyiji, maadili na kanuni; muundo wa jamii; mienendo ya madaraka ya jamii.
- Changanua jinsi gani mambo na rasilimali za eneo hilo zinaweza kusaidia au zinahitaji kuzingatiwa ili kubuni programu ambazo ni salama iwezekanavyo.
- Weka rasilimali fedha na rasilimali watu za kutosha kwa shughuli za kulinda usalama.

Mifano ya mambo na rasilimali za eneo hilo ambazo zitahitaji kufahamisha uanzishaji na muundo wa programu.

- Sheria ya kitaifa inaweza kuhitaji kuripoti kwa polisi kabla ya rufaa kwa huduma za matibabu.
- Jamii zinaweza kuwa na njia za ndani za kudhibiti ripoti/malamiko ya Unyonyaji wa Kijinsia, Dhuluma na Unyanyasajji wa Kijinsia

(SEAH).

2. Upangaji na Muundo wa Programu

2.1. Tambua na tathmini hatari za kulinda usalama

- Tambua hatari za kulinda usalama katika programu yote na uchanganue athari zao na uwezekano. Jumuisha anuwai ya wanajamii katika utambuzi wa hatari na mchakato wa uchambuzi.
- Panga tathmini yako ya hatari katika makundi, kwa mfano: mahali; mtumiaji wa huduma / vikundi lengwa; aina ya programu / huduma; wafanyakazi, washirika na wafanyakazi wanaohusiana; mawasiliano ya nje; ulinzi wa data; na wanajamii wengine.
- Chambua hatari za kulinda usalama kwa wanajamii wote, hasa kwa vikundi vilivyo katika hatari zaidi.
- Tambua wafanyakazi na wengine wanaohusishwa na programu (kwa mfano, wanaojitolea au wanajamii wanaowakilisha ASAKit) ambao wana uzoefu wa kuelewa na wanaoshughulikia kulinda usalama. Wanaweza kuwa na uwezo wa kujulisha au kuunga mkono mtazamo wako wa programu salama.

Athari na uwezekano wa hatari za kulinda usalama zitakuwa tofauti kwa vikundi tofauti.

Wanawake na wasichana kwa ujumla wanakabiliwa na hatari kubwa ya Unyonyaji wa Kijinsia, Dhuluma na Unyanyasajji wa Kijinsia (SEAH) kuliko wanaume na wavulana.

Watu ambao hupata ubaguzi kulingana na mambo kama vile ulemavu, hali ya uhamiaji, rangi, umri na utambulisho wa kijinsia wako katika hatari zaidi na wanaweza kuwa na uwezekano mdogo wa kuripoti dhuluma au tuhuma kuliko watu ambao hawana sifa za ubaguzi.

2.2. Husisha mikakati ya kupunguza hatari za kulinda usalama katika muundo na upangaji wa programu

- Tengeneza mpango wa kupunguza hatari na ujumuushe katika muundo wa programu. Jaribu au

uhakiki mipango ya kupunguza hatari pamoja na wanajamii na ubadilishe inapobidi.

- Unda mwelekeo wa wazi na malengo yanayopimika, nyakati, wajibu na majukumu ya kutoa programu salama.
- Jumuisha mpango wa kupunguza hatari katika bajeti ya programu, jumuisha rasilimali kwa kesi za dharura za msaada wa haraka ambazo zinaweza kutokea.

3. Utekelezaji wa Programu

3.1. Anzisha taratibu za malalamiko ya jamii (Community-based Complaints Mechanisms /CBCMs)

- Kwa maoni kutoka kwa wanajamii, unda taratibu za malalamiko ya jamii (CBCMs) ambazo zinahimiza, kusikiliza na kushughulikia ipasavyo ripoti za Unyonyaji wa Kijinsia, Dhuluma na Unyanyasaji wa Kijinsia (SEAH).
- Weka njia tofauti za kuripoti ambazo ni salama, za siri na zinazoweza kufikiwa. Weka taratibu rahisi na zinazowiana. Kumbuka kuwa kuripoti kwa mtu uso kwa uso inaonekana kuwa muhimu.
- Tambua taratibu zozote za malalamiko ya jamii (CBCMs) zilizopo mahali hapo. Pale ambapo taratibu za malalamiko ya jamii (CBCMs) zilizopo zinaonekana zinafaa na zinatumwiwa na wanajamii,

tumia / jenga kwenye mfumo huo huo na unda taratibu za kiutendaji na AZAKi nyingine.

- Epuka kuunda mifumo tofauti ya kuripoti kwa kila AZAKi katika eneo moja la programu. Hii inaweza kuchanganya taratibu, kuzuia uaminifu na kuleta changamoto kwa waathiriwa na manusura.
- Hakikisha kuwa wanajamii katika maeneo ya programu:
 - wanaelewa kulinda usalama ni nini na haki zao zinazohusiana ni zipi,
 - kujua tabia gani ya kutarajia kutoka kwa wafanyakazi na washirika wa AZAKi,
 - kujua nini wanaweza kuripoti na jinsi ya kuripoti dhuluma / malalamiko, na
 - kujua nini cha kutarajia baada ya kuwasilisha taarifa.

3.2. Fikia jamii, onyesha kujitolea kuzuia na kushughulikia hatari za kulinda usalama

- Tumia mikutano ya jamii, mikutano ya ufuatiliaji na ziara za jamii kuwasilisha umuhimu wa kuripoti matukio/kero zozote wa kulinda usalama.
- Wakumbushe wanajamii jinsi wafanyakazi wa AZAKi wanapaswa kuishi na kujadili hatari za kulinda usalama.

3.3. Toa majibu yanayozingatia manusura kwa ripoti, ushughulikiaji wa kesi na uchunguzi

- Wakati mfanyakazi yejote anapokea ripoti au anashuhudia tukio la kulinda usalama, anapaswa kuhakikisha usalama, kusikiliza, kuheshimu, siyo kubagua, na kudumisha usiri.
- Rejea kesi za dharura kwa huduma za msaada.
- Ripoti matukio yote kwa njia rasmi, uongozi wa juu, wafadhili na wengine kadri inavyohitajika.
- Upe kipaumbele ustawi na usalama wa mwathirika au mnusurika wakati wote wa mchakato wa kushughulikia kesi.
- **Ni pale tu ambapo habari haitambui mtu binafsi au kikundi**, toa maoni yasiyojulikana kwa jamii juu ya ripoti na taratibu za mwitikio. Hii lazima ifanyike kwa tahadhari kali ili kuepuka madhara zaidi au dhuluma kwa mnusurika/wanusurika au waathiriwa.

3.4. Ufutiliaji, tathmini na ujifunzaji (Monitoring, Evaluation and Learning /MEL)

- Pitia kwa utaratibu hatari za kulinda usalama. Ingiza hatari zozote mpya katika mipango ya kupunguza.
- Uliza mara kwa mara vikundi tofauti katika jamii ikiwa taratibu za malalamiko ya jamii (CBCMs) zinatafaa kwa kusudi na zinaweza kufikiwa (hasa ikiwa kuripoti kupo chini).
- Fanya shughuli za ufutiliaji, tathmini na ujifunzaji (MEL) kuwa salama na za maadili, kwa mfano:
 - Wezesha washiriki / watumiaji wa huduma kutoa idhini iliyoarifiwa ikiwa wanashiriki habari,
 - Hifadhi na utumie takwimu kwa usalama, na
 - tathmini na upunguze hatari za kulinda usalama za zana na taratibu za ufutiliaji, tathmini na ujifunzaji (MEL).

4. Kufungwa kwa Programu

- Pitia utendaji salama wa programu. Shiriki masomo kwa programu za baadaye.
- Ripoti kero / matukio makubwa ya kulinda usalama kabla ya kukamilika.
- Jenga kulinda usalama ndani ya programu ikiwa inakabidhiwa kwa shirika lingine.

